

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет економіки і менеджменту
Кафедра економіки та підприємництва
імені професора І. М. Брюховецького

Робоча програма (силабус) освітнього компонента
Біржова діяльність
(обов'язковий)

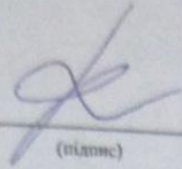
Реалізується в межах освітньо-професійної програми «Економіка»

за спеціальністю **051 «Економіка»**

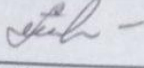
на **1 (бакалаврському)** рівні вищої освіти

Суми – 2024

Розробник:

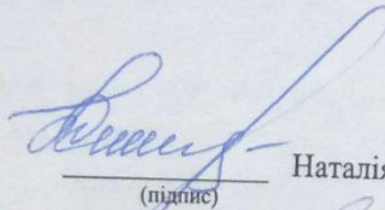

(підпис)

Башлай С. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри економіки та підприємництва ім. професора І. М. Брюховецького	протокол від « <u>05</u> » <u>06</u> 2024 р. № <u>15</u>
	Завідувачка кафедри (підпис) Світлана ТЕРЕЩЕНКО

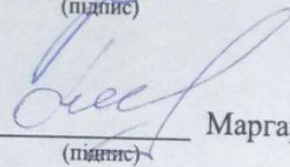
Погоджено:

Гарант освітньої програми

(підпис)

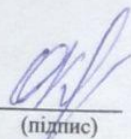
Наталія СТРОЧЕНКО

Декан факультету,
де реалізується освітня програма

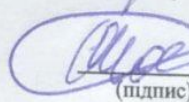

(підпис)

Маргарита ЛИШЕНКО

Рецензія на робочу програму (додається) надана:

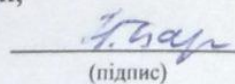

(підпис)

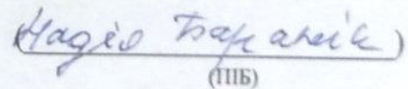
Ольга КОВАЛЬОВА

(підпис)

Олександр КОВБАСА

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації

(підпис)

(підпис)

Зареєстровано в електронній базі: дата: «26» 06 2024 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри економіки та підприємництва ім. проф. І. М. Брюховецького	Зав. кафедри економіки та підприємництва ім. проф. І. М. Брюховецького	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Біржова діяльність		
2.	Факультет/кафедра	Економіки і менеджменту / Економіки та підприємництва імені професора І. М. Брюховецького		
3.	Статус ОК	Обов'язковий		
4.	Програма/Спеціальність	Економіка / 051 «Економіка»		
5.	Рівень НРК	6-й		
6.	Семестр вивчення	7 семестр / 4 курс		
7.	Кількість кредитів ЄКТС	5		
8.	Загальний обсяг годин та їх розподіл	Контактна робота (заняття) – 60 / 12		Самостійна робота
		Лекційні	Практичні / семінарські	
		30 / 6	30 / 6	
9.	Мова навчання	Українська		
10.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Доцент кафедри економіки та підприємництва, кандидат економічних наук (PhD) Башлай Сергій Вікторович		
11.1	Контактна інформація	serhii.bashlai@snau.edu.ua; ауд. 403а-е.		
11.	Загальний опис освітнього компонента	Зміст ОК формується із економіко-організаційних аспектів біржової торгівлі, на основі об'єктивних законів розвитку суспільства, вивчає закономірності раціональної побудови, організації та економічно ефективного здійснення операцій на різних типах бірж. ОК висвітлює сутність біржової діяльності, принципи організаційної діяльності сучасних бірж, механізм здійснення операцій на біржовому ринку, комплекс операцій виробничо-торгового та фінансового змісту, що здійснюються на спотовому, форвардному та ф'ючерсному ринках, брокерську діяльність, концепцію та практики хеджування, аналіз та прогнозування біржової кон'юнктури		
12.	Мета освітнього компонента	Формування знань та вмінь здобувачів вищої освіти щодо механізму організації та технологій здійснення діяльності на різних видах вітчизняних та міжнародних бірж.		
13.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОПП	1. Освітній компонент базується на вивченні мікроекономіки 2. Освітній компонент є основою для економіки торгівлі та економіки і організація інноваційної діяльності		
14.	Політика академічної доброчесності	Дотримання засад політики академічної доброчесності реалізується на засадах положень «Кодексу академічної доброчесності Сумського НАУ» Списування – завдання не зараховується. Використання заборонених засобів під час контрольних засобів – відповідь не зараховується. Плагиат – завдання не зараховується.		
15.	Посилання на курс на навчальній платформі Moodle	https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=4335		

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Результати навчання за ОК: Після вивчення біржового ринку студент очікувано буде здатен...	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК			Як оцінюється ДРН
	ПРН 110. Проводити аналіз функціонування та розвитку суб'єктів господарювання, визначати функціональні сфери, розраховувати відповідні показники які характеризують результативність їх діяльності.	ПРН 12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати	ПРН 21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.	
ДРН 1. Розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.		+		Розв'язання ситуаційних завдань
ДРН 2. Здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин	+			Тести множинного вибору
ДРН 3. Вміти приймати обґрунтовані рішення.		+		Виконання розрахункових завдань
ДРН 4. Пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.			+	Тести множинного вибору
ДРН 5. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудоу відносин	+	+		Розв'язання ситуаційних та виконання розрахункових завдань

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу						Рекомендована література
	Аудиторна робота				Самостійна робота		
	Лк		П.з / семін. з				
	Д	З	Д	З	Д	З	
Тема 1. <i>Теоретичні засади біржової діяльності</i> 1. Основні теоретичні положення дисципліни та її завдання. 2. Біржова діяльність та становлення біржової торгівлі. 3. Сучасний стан та основні тенденції розвитку біржової діяльності	2	-	2	-	7	10	Основна: 1-3, 5-6, 9-12 Додаткова: 14-17, 19
Тема 2. <i>Роль і місце біржової торгівлі у формуванні аграрного ринку</i> 1. Формування ринку сільськогосподарської продукції, як умова діяльності аграрних бірж. 2. Переваги реалізації аграрної продукції та продовольства через товарні біржі.	2	-	2	-	7	12	Основна: 1-5, 9-11 Додаткова: 14-17, 19
Тема 3. <i>Регулювання біржової діяльності.</i> 1. Загальні засади регулювання біржової діяльності. 2. Особливості регулювання діяльності товарних бірж в Україні. 3. Державне регулювання біржової діяльності в країнах з ринковою економікою.	2	2	2	-	8	12	Основна: 1, 2, 3, 5, 6, 8, 9-12 Додаткова: 14-17, 19, 21-24

<p>Тема 4. <i>Біржа як елемент інфраструктури ринку</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначення біржі та аспекти її діяльності. 2. Функції бірж. 3. Класифікація бірж. 4. Організаційна структура біржі та функції її підрозділів. 	2	-	2	-	8	12	<p>Основна: 2-3, 5-6, 8, 9</p> <p>Додаткова: 14-16, 22-24</p>
<p>Тема 5. <i>Біржові товари та біржові угоди</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність, характеристика та класифікація біржових товарів. 2. Речові біржові товари. 3. Біржові інструменти. 4. Біржові угоди та їх види 	4	2	4	-	8	14	<p>Основна: 1-8, 10, 12</p> <p>Додаткова: 14-15, 18, 21, 23</p>
<p>Тема 6. <i>Технології біржової торгівлі.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Організаційні засади біржових торгів. 2. Торгівля на ф'ючерсних біржах. 3. Технологія Інтернет-трейдингу на біржовому ринку 	2	-	2	-	8	12	<p>Основна: 3-6, 8, 10-13</p> <p>Додаткова: 14-15, 18, 19, 21-24</p>
<p>Тема 7. <i>Ціноутворення на біржових ринках</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та особливості біржового ціноутворення. 2. Сутність котирування. 3. Принципи котирування цін на біржові товари. 4. Види біржовий цінових стратегій 	4	-	4	2	8	12	<p>Основна: 1, 3-8, 10, 12</p> <p>Додаткова: 14-15, 20, 23, 24</p>
<p>Тема 8. <i>Організація брокерської діяльності</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Брокерська контора, її роль і місце в біржовій торгівлі. 2. Брокерське обслуговування за договором. 3. Брокерське обслуговування за дорученням. 	2	-	2	-	7	12	<p>Основна: 3-6, 10-13</p> <p>Додаткова: 15, 18, 19, 21</p>

<p>Тема 9. <i>Основи ф'ючерної торгівлі</i></p> <p>1. Походження та сутність ф'ючерної торгівлі.</p> <p>2. Технології ф'ючерної торгівлі.</p> <p>3. Роль спекулянтів на ф'ючерсному ринку.</p>	2	-	2	2	7	12	<p>Основна: 1-6, 10, 12-13</p> <p>Додаткова: 14-16, 19, 23-24</p>
<p>Тема 10. <i>Хеджування в біржовій діяльності</i></p> <p>1. Поняття та сутність хеджу в біржовій торгівлі.</p> <p>2. Хеджування на біржовому товарному ринку.</p> <p>3. Базисний ризик.</p> <p>4. Стратегії хеджування.</p>	2	-	2	-	8	10	<p>Основна: 1-8, 10, 12-13</p> <p>Додаткова: 14-14, 19, 23-24</p>
<p>Тема 11. <i>Біржова діяльність на фондовому ринку</i></p> <p>1. Фондовий ринок, його учасники та принципи функціонування.</p> <p>2. Фондова біржа та біржові операції.</p> <p>3. Процедура лістингу та біржові фондові індекси.</p>	4	2	4	2	7	10	<p>Основна: 1, 3, 5-6, 10-12</p> <p>Додаткова: 15, 17-18, 22-24</p>
<p>Тема 12. <i>Особливості функціонування валютного ринку</i></p> <p>1. Валютний ринок.</p> <p>2. Валютні біржі та діяльність на валютному ринку.</p> <p>3. Види і порядок укладання угод на валютній біржі.</p>	2	-	2	-	7	10	<p>Основна: 1, 3, 5-6, 10-12</p> <p>Додаткова: 15, 17, 20, 23-24</p>
Всього	30	6	30	6	90	138	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання	Кількість годин	Методи навчання	Кількість годин
ДРН 1. Розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.	Лекція, практичне заняття, обговорення актуальних питань	16	Опрацювання теоретичного матеріалу, розв'язання ситуаційних завдань	14
ДРН 2. Здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин	Лекція, практичне заняття, дебати	12	Опрацювання теоретичного матеріалу, розв'язання ситуаційних завдань	17
ДРН 3. Вміти приймати обґрунтовані рішення.	Лекція, практичне заняття	16	Розв'язання ситуаційних та виконання розрахункових завдань	17
ДРН 4. Пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.	Лекція, практичне заняття	12	Опрацювання теоретичного матеріалу, розв'язання ситуаційних завдань	18
ДРН 5. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудо­вих відносин	Лекція, практичне заняття	14	Виконання розрахункових завдань	14

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	РЗ 1 (розрахункові завдання)	20 балів / 20 %	До 7 тижня
2.	РЗ 2 (розрахункові завдання)	20 балів / 20 %	До 14 тижня
3.	Тестування (мінімум 2 блоки)	30 балів / 30 %	Протягом семестру
4.	Екзамен	30 балів / 30 %	За графіком сесії

5.1.2. Критерії оцінювання

Компонент	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
РЗ	<10 балів	10-13 балів	14-17 балів	18-20 балів
	Завдання не виконано (методика та відповіді неправильні)	Хід виконання вірний, але наявні суттєві помилки, відповіді, в основному неправильні	Завдання виконано, але існують несуттєві помилки	Завдання повністю виконано. Помилки відсутні
Тестування	<8 балів	8-10 балів	11-13 балів	14-15 балів
	Правильних відповідей на тестові завдання менше половини	Правильних відповідей на тестові завдання 50-70 відсотків	Правильних відповідей на тестові завдання 71-90 відсотків	Правильних відповідей на тестові завдання більше 90 %
Екзамен	<15 балів	15-20 балів	21-26 балів	27-30 балів

5.2. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Тестування в Google Forms	На кожному практичному занятті (вступний контроль)
2	Самооцінка знань в програмі Mentimeter	По закінченню кожної теми
3	Виконання завдань за допомогою додатку Microsoft Excel	Під час виконання практичних завдань
4	Письмовий зворотний зв'язок на розв'язки завдань	Протягом 1 тижня після виконання
5	Усний зворотний зв'язок від викладача та студентів щодо результатів виконання індивідуальної роботи	При виконанні індивідуального завдання (есе, презентації-виступу)

5.3. Шкала оцінювання – загальноприйнята для Університету:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	відмінно
82-89	добре
75-81	
69-74	
60-68	задовільно
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

6.1. Основні джерела

6.1.1 Підручники, посібники:

1. Біржова діяльність: навчальний посібник. / Хрущ Н. А., Іжевський П. Г., Безвух С. В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2019. 348 с.
2. Дикань В. Л. Біржова діяльність: підручник. Харків: УкрДУЗТ, 2017. 282 с.
3. Приходько Д. О. Основи біржової діяльності : підручник. Харків : ФОП Бровін О.В., 2021. 280 с.
4. Пепа Т. В., Пішеніна Т. І., Лавринович В. В. Біржова діяльність : навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2016. 540 с.
5. Підгорний А. З., Самоєнкова О. В. Методологія статистичного дослідження біржової діяльності: навчальний посібник. Одеса : ФОП Гуляєва В.М., 2018. 170 с.

6.1.2 Методичне забезпечення:

6. Біржова діяльність : навчально-методичний посібник / уклад.: С. В. Башлай, О. М. Ковбаса. Суми : СНАУ, 2021. 144 с.
7. Біржова діяльність на аграрному ринку : методичні рекомендації до практичних, семінарських занять для студентів 1 курсу галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальностей 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітнього ступеня «Магістр» всіх форм навчання / укладач : О. М. Маслак. 2018. 38 с.
8. Конспект лекцій з дисципліни «Біржова діяльність на аграрному ринку» для студентів 1 курсу галузі знань 07 «Управління та адміністрування», спеціальностей 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», 075 «Маркетинг», 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» освітнього ступеня «Магістр» всіх форм навчання / укладач : О. М. Маслак. 2018. 58 с.

6.1.3 Інші джерела:

9. Белявцев М. І., Шестопалова Л. В. Інфраструктура товарного ринку. Київ: Центр навчальної літератури, 2015. 416 с.
10. Підприємництво, торгівля та біржова діяльність : підручник / за заг. ред. д.е.н., проф. І. М. Сотник, д.е.н., проф. Л. М. Таранюка. Суми : ВТД «Університетська книга», 2018. 572 с.
11. Солодкий М. О., Резнік Н. П., Яворська В. О. Основи біржової діяльності: навчальний посібник. Київ: ЦП Компрінт, 2017. 450 с.
12. Солодкий М. О., Яворська В. О. Хеджування ф'ючерсами і опціонами: навч. посіб. Київ. ЦП «Компрінт». 2018. 398 с.

6.2 Додаткові джерела:

13. Аграрна біржа : Електронні торги та аукціони. URL : <https://agrex.gov.ua>.
14. Асоціація «Біржові та електронні майданчики». URL : <https://aeaer.com.ua>.
15. Башлай С. В., Яремко І. І. Цифровізація економіки України в умовах євроінтеграційних процесів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-48>.
16. Бойченко Е. Г. Організація біржової діяльності в країнах ЄС та Великої Британії: порівняльно-правовий підхід. *Теорія і практика правознавства*. 2020. Вип. 1(17). С. 3-16.
17. Верховна рада України. Офіційний веб-портал. URL: <https://rada.gov.ua>.
18. Краснова М. Є. Сучасний стан світового ринку деривативів. *Ефективна економіка*. 2020. № 9. С. 17-24.
19. Місце та роль товарних бірж як основних посередників в бізнесі. Суть брокерської діяльності на товарних біржах. 2018. URL : <http://agroua.net/economics/documents/category-143/doc-295>.
20. Новиков А. Практичне застосування біржових котирувань для цілей трансфертного ціноутворення. 2019. URL : <https://news.dtki.ua/taxation/profits-tax/41673>.
21. Про товарну біржу : закон України від 10.12.1991 № 1956-XII URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1956-12>.
22. Про цінні папери та фондовий ринок : закон України» від 23.02.2006 № 3480-IV. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.
23. Солодкий М. О. Біржовий товарний ринок: навч. посіб. Київ. ЦП «Компринт». 2015. 482 с.
24. Українська біржа. URL : <http://www.ux.ua>.
25. Урядовий портал. Єдиний портал веб-портал органів виконавчої влади України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>.
26. Чернишова О. Б., Возняковська К. А., Башлай С. В. Світовий досвід розвитку цифрових валют центральних банків і його впровадження в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 33. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-33-87>.
27. An impact of the crisis on the stock market efficiency / Dmytro Kovalenko, Oleksandr Yatsenko, Anatolii Postol, Iryna Turchak, Oksana Kotyrla, Serhii Bashlai. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Vol. 11. Issue 2, special issue XXII. P. 161-166. URL: <http://www.magnanimitas.cz/11-02-xxii>.
28. Plastun Alex, Ludmila Khomutenko and Serhii Bashlai. 2022. Is There Any Witching in the Cryptocurrency Market? *Journal of Risk and Financial Management* 15, no. 2: 92. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm15020092>.
29. Momentum and contrarian effects in the Ukrainian stock market: case of daily overreactions / A. Plastun, N. Strochenko, O. Zhmaylova, L. Sliusareva, S. Bashlay. *Investment Management and Financial Innovations*. 2020. Vol. 17(1). P. 24-34. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.17\(1\).2020.03](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.17(1).2020.03).